

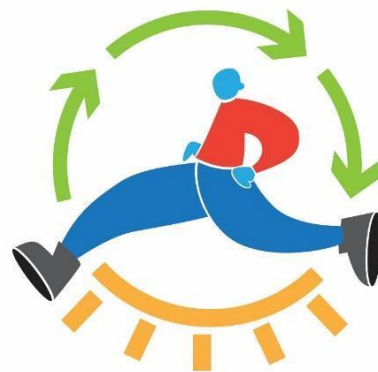
**YOUTH
ENERGY**
LABS

Co-funded by
the European Union

**ZIŅOJUMS PAR JAUNATNES DARBINIEKU
APMĀCĪBU VAJADZĪBĀM SAISTĪBĀ AR
ATJAUNĪGĀS ENERĢIJAS IZMANTOŠANU,
APRITES EKONOMIKU, PATĒRIŅA
MODEĻIEM UN ILGTSPĒJĪGU
UZŅĒMĒJDARBĪBU**

SATURS

1. IEVADS	2
2. PROJEKTA MĒRĶI	3
3. METODOLOĢIJA.....	4
4. KONTEKSTS	5
5. REZULTĀTI	8
5.1 JAUNIEŠU VIDES APZIŅA. IZAICINĀJUMS JAUNATNES DARBINIEKIEM.....	9
5.2. GALVENĀS JAUNATNES DARBINIEKU APMĀCĪBU VAJADZĪBAS DAŽĀDĀS AR VIDĪ SAISTĪTĀS TĒMĀS.....	12
5.2.1. ATJAUNĪGĀ ENERĢIJA	13
5.2.2. APRITES EKONOMIKA.....	17
5.2.3. VIDES ILGTSPĒJA	21
5.2.4. ILGTSPĒJĪGS PATĒRIŅŠ	23
5.2.5. ILGTSPĒJĪGA UZŅĒMĒJDARBĪBA	25
6. GRŪTĪBAS JAUNATNES DARBINIEKU APMĀCĪBĀ.....	27
7. SECINĀJUMI	28
8. IETEIKUMI, KĀ IZSTRĀDĀT MĀCĪBU MATERIĀLU JAUNATNES DARBINIEKIEM PAR IZPRATNES VEIDOŠANU VIDES JOMĀ.	30
9. BIBLIOGRĀFIJA	32

ERASMUS+ PROJEKTS: 2023-1-ES02-KA220-YOU-000153971

Co-funded by
the European Union

PROJEKTU *YOUTH ENERGY LABS* LĪDZFINANSĒ EIROPAS SAVIENĪBAS PROGRAMMA ERASMUS+. PAR ŠĪ DOKUMENTA SATURU PILNĪBĀ ATBILD PARTNERĪBA, UN NE EIROPAS KOMISIJA, NE SPĀNIJAS NACIONĀLĀ AĢENTŪRA (*INJUVA*) NAV ATBILDĪGA PAR TAJĀ IETVERTĀS INFORMĀCIJAS JEBKĀDU IZMANTOŠANU.

This work © 2024 by YOUTH ENERGY LABS Project (2023-1-ES02-KA220-YOU-000153971) is licensed under CC BY-NC-SA 4.0. To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

1. IEVADS

“Youth Energy Labs” projekts ir daļa no Erasmus+ programmas. **Tā mērķis ir veicināt to, lai Eiropas Savienībā tiktu izmantota atjaunīgā enerģija un tiktu īstenota aprites ekonomika.** Lai šo mērķi sasniegtu, projekta ietvaros tiks izstrādāta apmācību programma par dažādām vides tēmām, kas paredzēta jaunatnes darbiniekiem, kuru mērķis ir paplašināt savas zināšanas par dažādām vides tēmām un apgūt spēju kļūt par vides apziņas veicinātājiem to jauniešu vidū, ar kuriem viņi strādā. Šādi viņi palielinās šīs iedzīvotāju grupas izpratni un viņu spēju cīnīties pret klimata pārmaiņām un veicināt ilgtspējīgu attīstību.

Līdz ar to šī ziņojuma mērķis ir noskaidrot to **jaunatnes darbinieku mācību vajadzības, kuri strādā ar jauniešiem saistībā ar dažādiem vides jautājumiem**, lai pēc tam izstrādātu mācību materiālu, kas ļautu uzlabot viņu kā vides apziņas veicinātāju prasmes.

Šo ziņojumu ir sagatavojusi **Fundación Santa María la Real (FSMLR)** sadarbībā ar citām projektā iesaistītajām organizācijām no Eiropas, piemēram, Itālijas (**Legambiente**), Grieķijas (**Verde**), Latvijas (**Ecological Future Education**) un Spānijas (divas organizācijas – **Ciudad Educativa Municipal Hipatia-Fuhem** un **FSMLR**).

Šī dokumenta otrajā nodaļā apkopoti pētījuma mērķi; trešajā nodaļā izklāstīta izmantotā metodoloģija; ceturtajā nodaļā sniegta informācija par jautājumu, kas ir pētījuma pamats; piektajā nodaļā sniegti iegūtie rezultāti; sestajā nodaļā izklāstīti pētījuma secinājumi; un visbeidzot septītajā nodaļā sniegti ieteikumi jaunatnes darbinieku apmācību programmas izstrādei par vides tēmām.

2. PROJEKTA MĒRĶI

Šī izpētes ziņojuma mērķis atbilst projekta “Youth Energy Labs” pirmajam īpašajam mērķim (SO1): **“Apzināt jaunatnes darbinieku, kas strādā ar jauniešiem, mācību vajadzības jautājumos, kas saistīti ar atjaunīgās enerģijas izmantošanu, aprites ekonomiku, patēriņa modeļiem un ilgtspējīgu uzņēmējdarbību”.**

Pamatojoties uz konstatētajām vajadzībām, ir sniegti ieteikumi par atbilstošu jaunatnes darbinieku apmācību šajos jautājumos, lai viņi, savukārt, varētu veicināt jauniešu informētību.

Lai stātos pretī klimata pārmaiņām (SO6), pēc šo vajadzību apzināšanas tiks apmācīti jaunatnes darbinieki (SO2), kuri savukārt veicinās Eiropas jauniešu apmācību un arī viņu izpratni par dažādiem ar vidi saistītiem jautājumiem (SO3), jo īpaši jautājumiem, kas saistīti ar atjaunīgo enerģiju un aprites ekonomiku.

3. METODOLOĢIJA

Lai sasniegtu SO1, tiek izmantota jaukta metodoloģija, kas ietver gan kvantitatīvās, gan kvalitatīvās metodes, kuras integrē šādus pētījuma posmus.

1. Literatūras un sekundāro avotu pārskatīšana

Pētījums sākas ar to vides elementu apzināšanu, kuri ir vissvarīgākie, lai veicinātu lielāku izpratni par nepieciešamību cīnīties pret klimata pārmaiņām. Kā īpaši nozīmīgi tika atlasīti šādi elementi: atjaunīgā enerģija, aprites ekonomika, ilgtspējīgs patēriņš, zaļā uzņēmējdarbība un vides ilgtspēja (ANO, 2015a: 2015b; Eiropas Komisija, 2019: 2020).

2. Kvantitatīvā analīze: Eiropas jaunatnes darbinieku aptauja ¹

Kad tika apzinātas katras vides jomas svarīgākās tēmas, tika aptaujāti jaunatnes darbinieki Spānijā, Itālijā, Grieķijā un Latvijā. **Kopā aptaujā piedalījās 273 dalībnieki.**

3. Kvalitatīvā analīze: intervijas ar jaunatnes darbiniekiem un vides ekspertiem

Lai padziļināti noskaidrotu jaunatnes darbinieku mācību vajadzības, tika intervēti 26 jaunatnes darbinieku profili no piecām valstīm (kurās darbojas projekta dalīborganizācijas). Paralēli tika intervēti 12 ekspertu profili: 6 atjaunīgās enerģijas jomā un 6 aprites ekonomikas jomā, kuri palīdzēja apzināt tās zināšanas, kas ir īpaši svarīgas jaunatnes darbinieku apmācībā. **Kopumā tika veiktas 38 intervijas.**

4. Analīzes nobeigums: informācijas triangulācija

Visbeidzot, informācija, kas iegūta, izmantojot abas metodes, ir apvienota un atspoguļota attiecīgajās rezultātu apakšnodaļās. Pamatojoties uz tiem, ir sniegti ieteikumi, kā izstrādāt apmācības par dažādiem vides jautājumiem jaunatnes darbiniekiem, kuri strādā ar jauniešiem.

---

¹ Piezīme. Katra organizācija aptaujas tulkoja no angļu valodas savā oficiālajā valodā, izņemot Latviju – tajā aptaujas tika izplatītas gan angļu valodā, gan latviešu valodā.

4. KONTEKSTS

Turpmāk ir izklāstīta galveno jautājumu nozīme Eiropas kontekstā un jaunatnes darbinieku paveiktais vides mērķu sasniegšanā.

4.1. EKOLOĢISKĀ PĀREJA: TĀS MĒRĶI UN SOCIĀLĀS APZIŅAS NOZĪME TĀS PANĀKUMU NODROŠINĀŠANĀ

Pašreizējās ražošanas un patēriņa dinamikas radīto vides problēmu skaits ir novedis pie tā, ka **starptautiskā līmenī ir aizvien vairāk saistību, lai panāktu ilgtspējīgāku attīstību, ko tautā dēvē par ekoloģisko pāreju**. Dienaskārtība 2030 (ANO, 2015a) apvieno 17 mērķus, kas cilvēcei jāsasniedz, lai līdz 2030. gadam patiesi sasniegtu ilgtspējīgu attīstību. Tie ietver “Nodrošināt visiem piekļuvi uzticamai, ilgtspējīgai un mūsdienīgai enerģijai par pieejamu cenu” (IAM 7), “Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un produktīvu nodarbinātību, kā arī cilvēka cienīgu darbu visiem” (IAM 8), “Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus” (IAM 12), “Veikt steidzamus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi” (IAM 13) un “Aizsargāt, atjaunot un veicināt sauszemes ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, apkarot pārtuksnešošanas un novērst zemes degradāciju, veicināt tās atjaunošanu un apstādināt bioloģiskās daudzveidības izzušanu” (IAM 15).

Šos starptautiskos mērķus var vienkāršot divos galvenajos uzdevumos: **ekonomikas dekarbonizācija**, kas nozīmē radikālu siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazināšanu, kā arī no neatjaunojamiem avotiem iegūtas enerģijas aizstāšana ar enerģiju no atjaunīgiem avotiem (Eiropas Komisija, 2019); un **aprites ekonomikas ieviešana**, kuras mērķis ir aizstāt pašreizējo lineāro ražošanas sistēmu (kurā ir “iegūt-ražot-pirkt-izmantot-izmest” cikls) ar aprites sistēmu. Šajā modelī produkti pēc iespējas ilgāk tiek saglabāti ekonomikā, ievērojami samazinot atkritumu rašanos un cenšoties maksimāli izmantot tos atkritumus, no kuriem nevar izvairīties (Carretero García, 2022).

Eiropas kontekstā šie izaicinājumi ir kļuvuši īpaši aktuāli, un to sasniegšanai ir izstrādātas īpašas stratēģijas, piemēram, Parīzes nolīgums (ANO, 2015b), Eiropas Zaļais kurss (Eiropas Komisija, 2019) vai Aprites ekonomikas rīcības plāns (Eiropas Komisija, 2020). Daudzas no šīm problēmām ir savstarpēji saistītas un rada līdzīgus izaicinājumus, un tiek izmantotas līdzīgas stratēģijas to sasniegšanai.

- Lai risinātu dekarbonizācijas problēmu, ir nepieciešami tādi pasākumi kā **energoefektivitātes optimizācija un atjaunīgās enerģijas plašāka izmantošana**. Šo gāzu apjoma samazināšana veicina **pielāgošanos klimata pārmaiņām un cīņu pret tām**, saistot atjaunīgās enerģijas izmantošanu ar vides ilgtspēju. Tā jo īpaši ietver tādas

uzdevumus kā bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, atbildīgu resursu izmantošanu un, visbeidzot, pielāgošanos klimata pārmaiņu radītajiem apstākļiem (Eiropas Komisija, 2019).

- Savukārt, lai risinātu aprites ekonomikas izaicinājumu, ir būtiski jāmaina patēriņa modeļi, kas veicinātu **ilgtspējīgu patēriņu**, kas ir pamats un atbalsts izmaiņām, kas nepieciešamas **aprites ekonomikas ieviešanai**; tas ietver padziļinātas pārdomas par to, kā mēs ražojam, patērējam un novērtējam atkritumus (Eiropas Komisija, 2020a; 2020b).
- Visbeidzot, kā transversāls mērķis šajā pārejā uz ilgtspējīgāku ekonomiku un attīstību ir ilgtspējīgas un kvalitatīvas nodarbinātības veicināšana. Šis mērķis ir ietverts gan enerģētikas stratēģijās (Eiropas Komisija, 2019), gan aprites ekonomikas stratēģijās (Eiropas Komisija, 2020), un, ja šāda nodarbinātība ir vērsta uz iepriekš minēto mērķu sasniegšanu, to sauc par “zaļo nodarbinātību” (ANO Vides programma, 2008). Tāpēc **uzņēmējdarbības iespējām ekoloģiskās pārejas kontekstā ir jāatbilst** kvalitatīvas nodarbinātības un vides aizsardzības prasībām, lai tās varētu **uzskatīt par pilnībā ilgtspējīgām**.

Šie trīs mērķi aptver piecas tēmas, kas sniedz galvenās zināšanas par vides apziņu plašā nozīmē: atjaunīgā enerģija, vides ilgtspēja, aprites ekonomika, atbildīgs patēriņš un ilgtspējīga uzņēmējdarbība.

Šo problēmu risināšana nav iespējama bez plašas iestāžu un iedzīvotāju iesaistīšanās, tāpēc ir svarīgi ar izglītības procesu palīdzību veicināt visu personu vides apziņu. Lai īstenotu ekoloģisko pāreju, ir jāpārveido attiecības starp cilvēkiem un vidi, kurā viņi dzīvo, tāpēc **ir jāveic pasākumi, lai palielinātu izpratni par vides problēmām un pieejamajām alternatīvām, kas palīdzētu šīs problēmas risināt** (Martínez Castillo, 2010).

4.2. JAUNATNES DARBINIEKI KĀ GALVENIE DALĪBNIIEKI APMĀCĪBU NODROŠINĀŠANĀ UN IZPRATNES VEICINĀŠANĀ

Lai risinātu minētās vides problēmas, iedzīvotājiem ir jāapzinās ekoloģiskās pārejas nozīme, un īpaši svarīga ir jauniešu loma. Lai gan bažas par vides jautājumiem iedzīvotāju vidū ir ievērojamas (González-Anleo, 2012; UNFCCC, 2013), ir maz pētījumu par viņu zināšanu līmeni šajā jomā.

Jauniešu loma ekoloģiskajā pārejā ir ļoti svarīga, jo viņi atbalsta pašreizējos pasākumus un dod savu ieguldījumu nākotnes ilgtspējīgas attīstības inovācijā (EESK, 2023). Šā iemesla dēļ speciālistiem, kas strādā ar jauniešiem, šajā ziņojumā sauktiem par “jaunatnes darbiniekiem”, ir stratēģiska nozīme viņu apmācībā un izpratnes veicināšanā.

Saskaņā ar Padomes leteikumu par mācīšanos vidiskās ilgtspējas sekmēšanai (Eiropas Komisija, 2022) **jauniešu izglītības un apmācības telpas būtu jāuzskata arī par stratēģiskiem scenārijiem, kas izmantojami, lai veicinātu izpratni par pašreizējo ekoloģisko pāreju un riskiem, kas saistīti ar tās neīstenošanu**. Savukārt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja iesaka jau no mazotnes apmācīt par ilgtspējas un vides jautājumiem, kā arī norāda, ka ir svarīgi nodrošināt padziļinātas zināšanas par šiem jautājumiem, lai apzinātu saikni starp dažādām vides problēmām (EESK, 2023). Ir ļoti svarīgi nodrošināt kvalitatīvu apmācību, lai sasniegtu mērķi palielināt iedzīvotāju informētību un panākt pēc iespējas lielāku sabiedrības iesaistīšanos ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

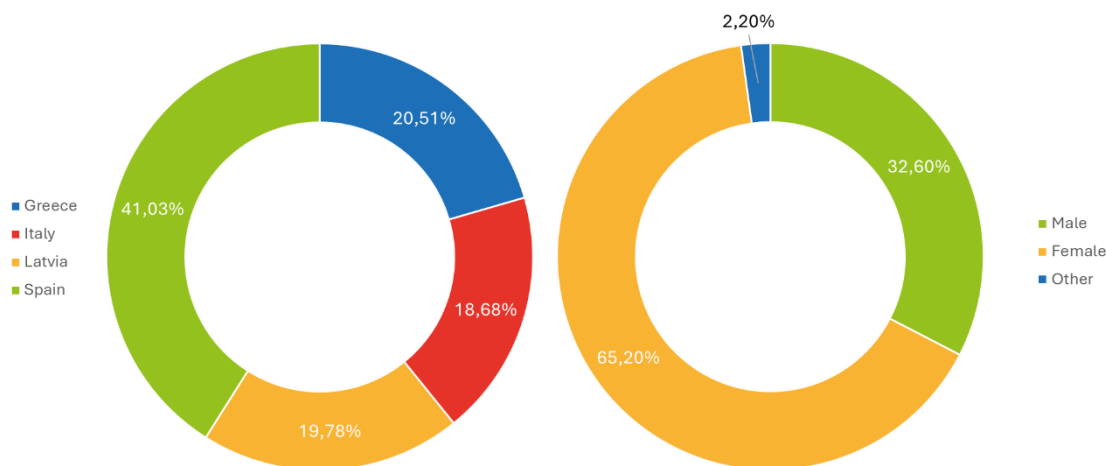

5. REZULTĀTI

Tālāk ir sniegti rezultāti, kas iegūti no aptaujas, kurā kopumā piedalījās 273 jaunatnes darbinieki, no kuriem 65,20 % bija sievietes un 32,60 % – vīrieši.²

Sniegto atbilžu īpatsvars pa valstīm ir bijis viendabīgs, un katras valsts līdzdalība ir aptuveni 20 %. Izņemot Spāniju, kuru pārstāv divas dalīborganizācijas, tādējādi Spānijai šis procentuālais īpatsvars sasniedz 40 %.

1. attēls: Aptaujas izlases sadalījums

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādātas.

No aptaujātajiem speciālistiem 66,67 % strādā ar jauniešiem, kas ir sociāli neaizsargātās situācijās, tādējādi šis pētījums sniedz visaptverošu priekšstatu par to jaunatnes darbinieku apmācību vajadzībām, kuri ir atbildīgi par lielākas vides apziņas veicināšanu jauniešu vidū.

² 2,20 % aptaujāto speciālistu norādīja, ka viņi neidentificējas ne ar vienu no norādītajiem dzimumiem, un šajā aptaujā viņi tika iedalīti kategorijā "citi".

5.1. JAUNIEŠU VIDES APZIŅA. IZAICINĀJUMS JAUNATNES DARBINIEKIEM

Aptaujātie speciālisti pauž nepārprotamas bažas par jauniešu rūpēm par vidi, taču viņi pauž arī šaubas par savu kā pasniedzēju potenciālu šajos jautājumos, jo īpaši par dažām vides tēmām.

Vairāk nekā puse aptaujāto jaunatnes profesionāļu (59,34 %) uzskata, ka jaunieši ir vidēji vai ļoti informēti par to, cik svarīgi ir rūpēties par vidi un to aizsargāt, bet **Latvijā dzīvojošie profesionāļi uzskata, ka jaunieši nav pārāk informēti** (59,26 % uzskata, ka viņi vispār nav informēti vai nav pārāk informēti, salīdzinot ar profesionāļiem Grieķijā, Itālijā un Spānijā, kur vairāk nekā 60 % uzskata, ka jaunieši ir vidēji vai ļoti informēti).

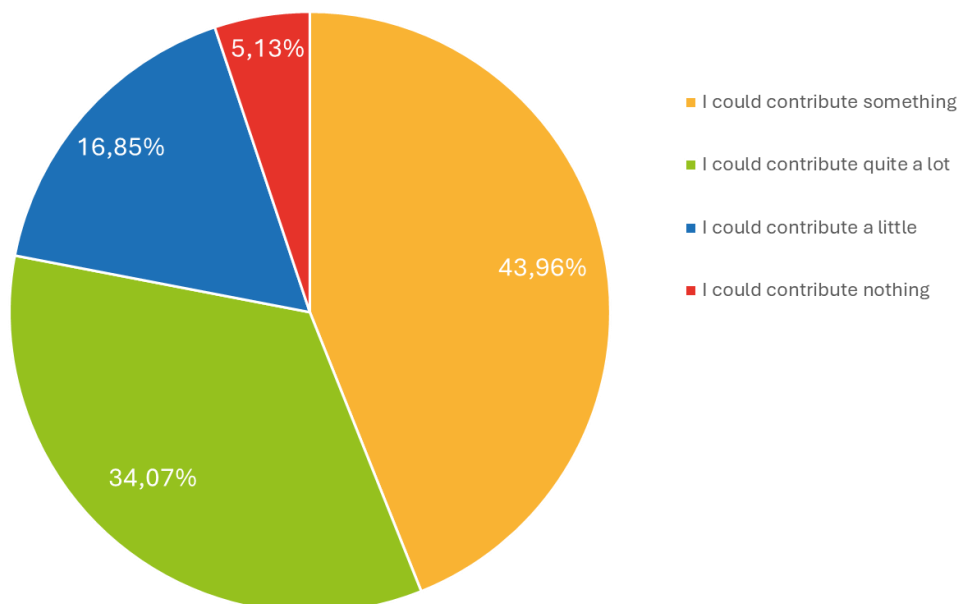
Tomēr lielākā daļa uzskata, ka ir vidēji vai ļoti nepieciešams apmācīt jauniešus tādās jomās kā vides ilgtspēja (95,60 %), atjaunīgā enerģija (94,87 %), ilgtspējīgs patēriņš (94,87 %), aprites ekonomika (94,14 %) un ilgtspējīga uzņēmējdarbība (91,94 %). Starp pētījumā iesaistītajām valstīm nav ievērojamu atšķirību.

Jautāti par to, cik liela nozīme vides izglītībā ir jaunatnes darbiniekiem, **68,13 % respondentu uzskata, ka šiem profilam ir “ļoti liela” nozīme**. Īpaši Latvijā, kur liela daļa aptaujāto (83,33 %) norāda, ka šis darbs ir “ļoti svarīgs” (pārējās valstīs šo darbu par ļoti svarīgu uzskata no 58,93 % līdz 67,86 %). Tomēr, **kad tiek jautāts par viņu individuālajām iespējām veicināt lielāku jauniešu vides apziņu**, šie procenti ievērojami samazinās, **un tikai 34,07 % uzskata, ka viņi “varētu sniegt lielu ieguldījumu”, bet 43,96 % “varētu sniegt vidēju ieguldījumu” vides apziņas palielināšanā.**³

---

³ Latvijā dzīvojošie jaunatnes darbinieki atkal izrāda mazāku pārliecību par savām individuālajām spējām sniegt ieguldījumu jauniešu informētības veicināšanā. 59,26 % respondentu uzskata, ka viņu ieguldījums ir neliels vai vispār nav iespējams. Pārējās valstīs lielākā daļa jaunatnes darbinieku norādīja, ka viņi varētu dot vidēju vai lielu ieguldījumu informētības veicināšanā, un to īpatsvars svārstījās no 76,79 % līdz 91,07 %.

2. attēls: Jaunatnes darbinieku spēja veicināt jauniešu vides apziņu

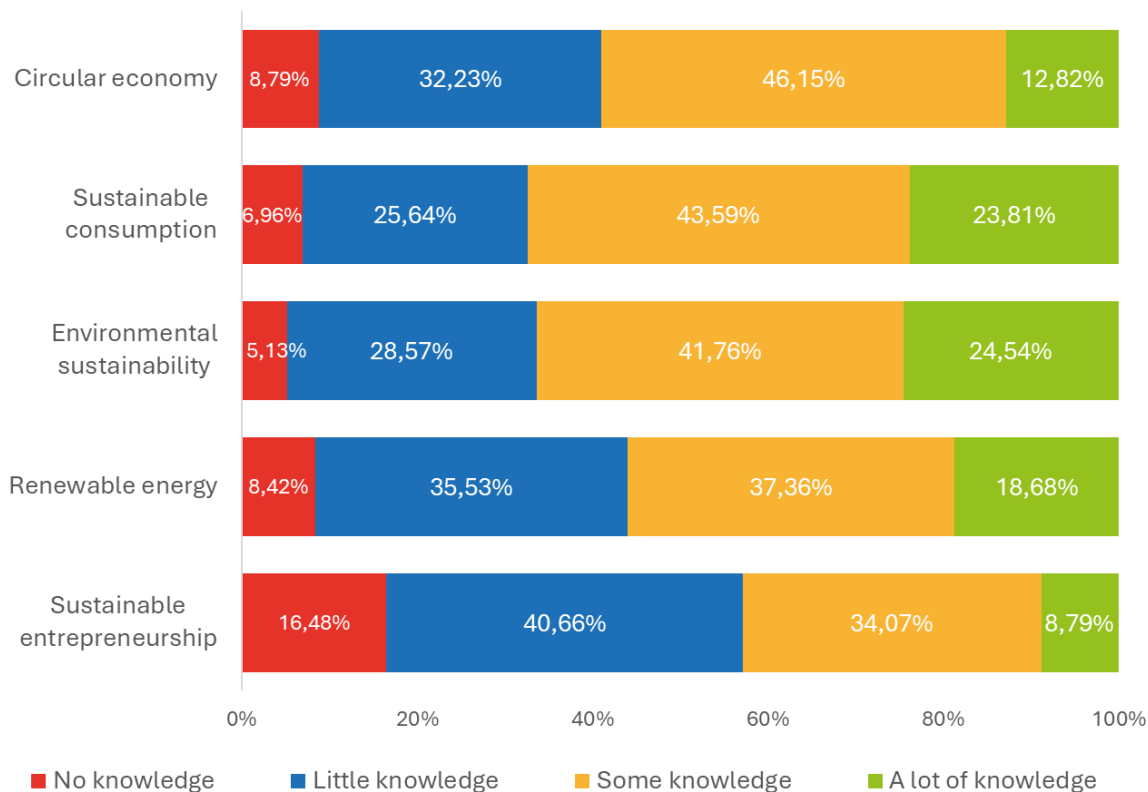

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

Jaunatnes darbinieku zemašs pašvērtējums par to, ka viņi veicina jauniešu izpratnes veicināšanu, varētu būt saistīts ar to, ka viņu profesionālās karjeras laikā viņi ir saņēmuši ierobežotu apmācību par vides jautājumiem; lielākā daļa respondentu ir saņēmuši apmācību par vides jautājumiem tikai dažas reizes (43,59 %), bet 18,68 % respondentu to nav saņēmuši vispār.

Jaunatnes darbinieku izpratnes veicināšanas darbs ir ierobežots, ja viņiem nav nepieciešamo zināšanu. Lai veicinātu viņu kā vides apziņas veicinātāju darbu, viņiem ir jābūt minimālām zināšanām par dažādiem vides jautājumiem. Tomēr ne visi jautājumi ir vienlīdz labi zināmi, un nevienā gadījumā nav vērojams, ka pārsvarā būtu plašas zināšanas par kādu no tiem. Lielākajai daļai jaunatnes darbinieku ir vidējas zināšanas par aprites ekonomiku (46,15 %), ilgtspējīgu patēriņu (43,59 %), vides ilgtspēju (41,76 %) un atjaunīgās enerģijas avotiem (37,36 %), savukārt ilgtspējīga uzņēmējdarbība ir tēma, par kuru lielākajai daļai jaunatnes darbinieku ir nelielas zināšanas (40,66 %).

3. attēls: Jaunatnes darbinieku zināšanu līmenis par dažādiem vides jautājumiem

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

Ja pievēršam uzmanību teritoriālajām atšķirībām, redzam, ka visās jomās jaunatnes darbinieku vidū ir konstatētas līdzīgas zināšanu proporcijas, izņemot divas teritorijas, kurās konstatētas ievērojamas atšķirības.

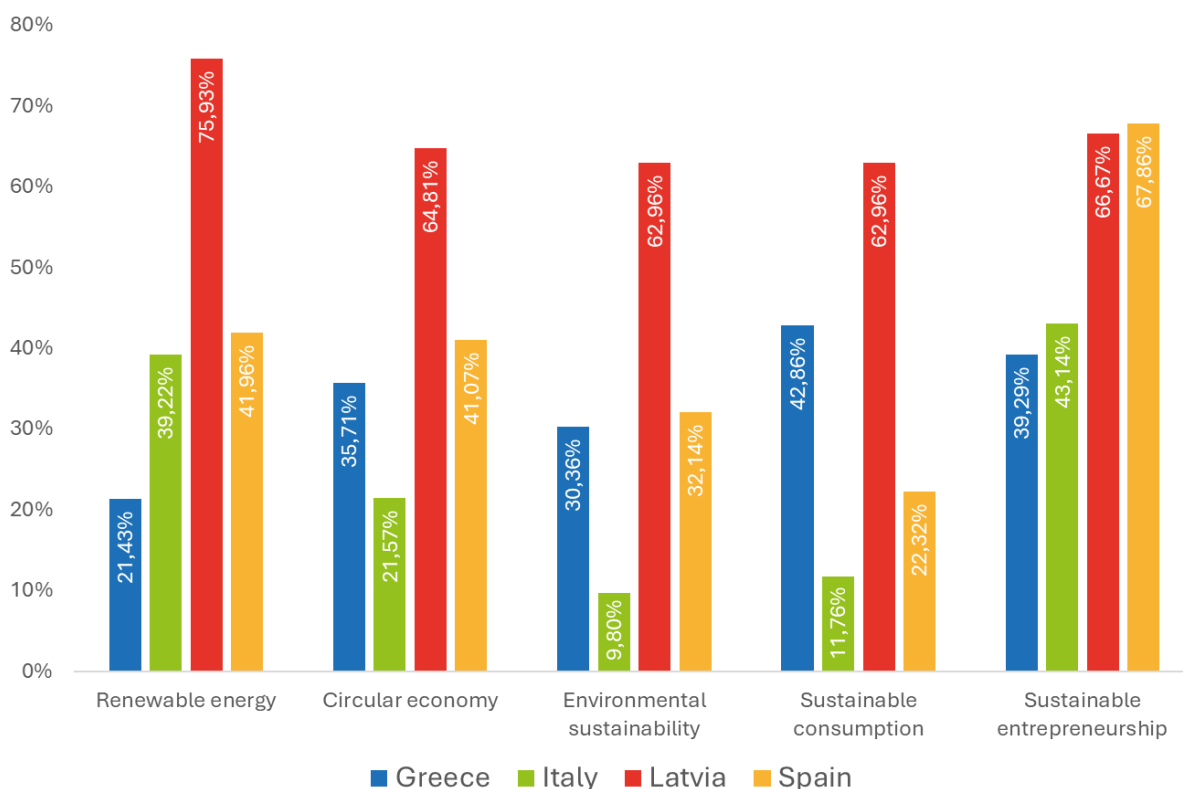
- **Latvijā visās tēmās pārsvarā ir nelielas zināšanas vai nav nekādu zināšanu, un vismazāk zināšanu ir par atjaunīgo enerģiju⁴:** 75,93 % Latvijas jaunatnes darbinieku uzskata, ka viņiem ir nelielas zināšanas par atjaunīgās enerģijas avotiem, salīdzinot ar 41,96 % Spānijā, 39,22 % Itālijā un 21,43 % Grieķijā.
- **Spānijā ilgtspējīga uzņēmējdarbība ir vienīgā joma, kurā ir mazāk zināšanu:** 67,86 % jaunatnes darbinieku Spānijā (kopā ar 66,67 % Latvijā) apgalvo, ka viņiem ir nelielas zināšanas par šo tematu vai to nav vispār, salīdzinot ar 43,14 % Itālijā un

⁴ 75,3 % Latvijas jaunatnes darbinieku ir nelielas zināšanas vai vispār nav zināšanu par atjaunīgo enerģiju, 66,67 % – par ilgtspējīgu uzņēmējdarbību, 64,81 % – par aprites ekonomiku un 62,96 % – par vides ilgtspēju un ilgtspējīgu patēriņu.

39,29 % Grieķijā.

Pārējās tēmās visās valstīs zināšanas (maz vai daudz) ir vairāk nekā 56,86 %. 4. attēlā detalizēti parādītas tēmas, par kurām jaunatnes darbiniekiem katrā valstī ir vismazāk zināšanu.⁵

4. attēls: Jautājumi, par kuriem jaunatnes darbiniekiem ir vismazāk zināšanu atkarībā no viņu dzīvesvietas valsts

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

5.2. GALVENĀS JAUNATNES DARBINIEKU APMĀCĪBU VAJADZĪBAS DAŽĀDĀS AR VIDI SAISTĪTĀS TĒMĀS

Tālāk mēs iedziļināsimies dažādās vides tēmās un ar tām saistītajās zināšanās, lai noteiktu galvenās jaunatnes darbinieku zināšanu nepilnības un uzzinātu, par kurām tēmām būtu ieteicams nodrošināt plašāku apmācību. Šim nolūkam mēs analizējam informāciju, kas

⁵ Lai atspoguļotu mazāk zināmas tēmas, mēs esam sagrupējuši to jaunatnes darbinieku procentuālo daļu, kuri norādīja, ka viņiem ir nelielas vai nav nekādu zināšanu par attiecīgo tematu.

iegūta gan no aptaujām, gan no intervijām ar ekspertiem par atjaunīgo enerģiju un aprites ekonomiku.

5.2.1. ATJAUNĪGĀ ENERĢIJA

Izrādās, ka atjaunīgā enerģija (AE) ir viena no tēmām, ko jaunatnes darbinieki pārzina labāk nekā citas, un, kā norāda vairāki eksperti, tas ir pateicoties šīs tēmas izplatībai plašsaziņas līdzekļos.⁶

To apliecina arī aptaujas rezultāti, kas parāda, ka praktiski puse jaunatnes darbinieku zināmā mērā pārzina jēdzienu “atjaunīgā enerģija” (48,72 %), daudzi uzskata, ka ļoti labi pārzina šo tēmu (27,84 %), bet vismazāk ir to, kuri to nepārzina ļoti labi vai vispār nepārzina (23,44 %).⁷

Tomēr viņu zināšanu līmenis par dažādām šīs tēmas apakštēmām ir nevienmērīgs. Lai gan lielākā daļa zina termina “atjaunīgā enerģija” definīciju (67,77 %), ne visas tā tipoloģijas ir vienlīdz labi zināmas (67,77 %).⁸ Aptaujātie jaunatnes darbinieki uzskata, ka vispazīstamākie enerģijas avoti ir saules, vēja un hidroenerģija, savukārt **ģeotermālā enerģija tika minēta kā viens no vismazāk zināmajiem** enerģijas avotiem (īpaši respondentiem no Latvijas). Aptaujas rezultāti liecina, ka trīs zināmākie ir saules, vēja un hidroenerģijas avoti, par kuriem respondentiem ir pietiekošas vai lielas zināšanas (attiecīgi 68,13 %, 60,44 % un 50,18 %). Taču **tie trīs enerģijas avoti, par kuriem ir vismazāk zināšanu, ir biodegviela (60,23 %), viļņu enerģija (77,29 %) un plūdmaiņu enerģija (72,89 %).**

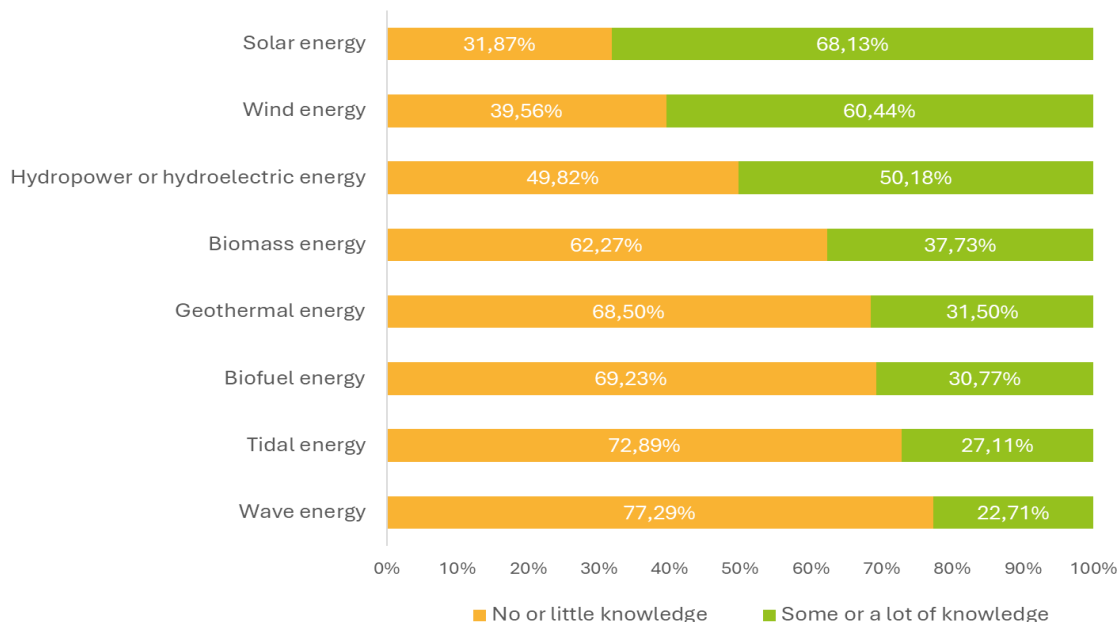

⁶ Izņemot jaunatnes darbiniekus no Latvijas, kuriem šī tēma ir svešāka.

⁷ Grieķijas, Itālijas un Spānijas jaunatnes darbinieki ziņoja par 82,14 % līdz 94,12 % informētību salīdzinājumā ar 62,96 % Latvijas jaunatnes darbinieku, kuri uzskatīja, ka vispār nav vai nav ļoti labi informēti.

⁸ Lai noskaidrotu, vai aptaujātie zina “atjaunīgās enerģijas” definīciju, viņiem tika piedāvāti trīs varianti, no kuriem tikai viens bija pareizs: “Atjaunīgā enerģija tiek iegūta no neizsīkstošiem dabas resursiem, piemēram, saules, vēja vai ūdens, kas palīdz samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un atkarību no citiem ierobežotiem enerģijas resursiem”. Atbilstoši Eiropas Parlamenta piedāvātajai definīcijai (2024).

5. attēls: Jaunatnes darbinieku zināšanu līmenis par dažādiem vides jautājumiem

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

Izrādās, ka Grieķija ir viena no valstīm, kur jaunatnes darbinieki zina visvairāk par dažādiem atjaunīgās enerģijas veidiem, pārzinot tos visus zināmā vai diezgan labā līmenī (par plūdmaiņu enerģiju zina vismaz 50 %, bet par saules enerģiju – 80,36 %).

Intervēto personu sniegtā informācija sakrīt ar kvantitatīvajiem rezultātiem. Kopumā intervētās personas norādīja, ka viņiem ir pamatzināšanas par atjaunīgo enerģiju, un apakštēmas, par kurām viņiem ir lielākās zināšanas, bija šādas: dažādas esošo enerģijas avotu tipoloģijas un to izmantošanas plusi un mīnusi. Mazākā mērā intervēto grupa arī norādīja, ka ir īpaši zinoši par sociālajiem jautājumiem, kas saistīti ar enerģijas pāreju, piemēram, par nodarbinātības samazināšanos tradicionālajās enerģētikas nozarēs. Šādas īpašas zināšanas īpaši izteica intervētie no Grieķijas un Spānijas.

Zināšanas par dažādiem atjaunīgās enerģijas veidiem un to plusiem un mīnusiem apliecina aptaujas rezultāti, kur liela daļa jaunatnes darbinieku (vairāk nekā 60 %) spēj atpazīt dažādus mītus par šiem jautājumiem⁹ (1. tabula).

⁹ Lai noskaidrotu, vai respondenti ir informēti par minētajiem mītiem, tika uzskaitīti šādi apgalvojumi, norādot, vai respondenti tos uzskata par patiesiem vai nepatiesiem. Ņemot vērā to, ka visi apgalvojumi bija mīti par atjaunīgo enerģiju, visi tie, kuri norādīja, ka šie apgalvojumi ir nepatiesi, atzina šo informāciju par mītu.

1. tabula: Mīti par atjaunīgo enerģiju un to jaunatnes darbinieku īpatsvars, kas spēj tos atpazīt

Mīti	jaunatnes darbinieku %, kas atpazīna šos mītus
Atjaunīgā enerģija kopumā ir un būs dārgāka nekā tradicionālie energoresursi.	80,95%
Atjaunīgā enerģija nespēj un nespēs apmierināt visu planētas pieprasījumu pēc enerģijas.	64,10%
Tādu elementu kā vēja turbīnu (vējdzirnavu) būvniecībā patērē vairāk enerģijas, nekā tās pēc tam saražo.	76,92%
Tādi priekšmeti kā saules paneļi pēc to derīguma termiņa beigām nav pārstrādājami.	64,84%

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

Tomēr arī šajā ziņā ir vērojamas zināmas atšķirības atkarībā no jaunatnes darbinieku dzīvesvietas valsts. Latvijā respondenti nespēja atpazīt nevienu no mītiem (no 50 % līdz 70,37 % no tiem bija patiesi). Vispretrunīgākā informācija ir tā, kas saistīta ar iespēju pārstrādāt saules paneļus, un par to arī Grieķijas jaunatnes darbinieki bija neizpratnē.¹⁰

Neraugoties uz vispārīgām zināšanām par atjaunīgās enerģijas definīciju un tipoloģiju, **jaunatnes darbinieki neuzskata, ka viņiem ir nepieciešamās zināšanas un instrumenti, lai apmācītu jauniešus, ar kuriem viņi strādā šajā jomā.** Lūgti novērtēt, cik lielā mērā viņiem ir nepieciešamās zināšanas un rīki, lai to izdarītu, **viņi sevi novērtēja ar vidēji 4,92 ballēm skalā no 0 līdz 10.**¹¹

Aptaujātie atjaunīgās enerģijas eksperti norāda, ka liela **daļa informācijas, kas tiek popularizēta par šo jautājumu, ir novecojusi,** tāpēc jaunatnes darbiniekiem ir nepieciešams attīstīt interesi par šo tēmu un sekot līdzi tās attīstībai. Šajā sakarā aptaujātie eksperti ir vienisprātis par svarīgākajām tēmām, par kurām jaunatnes darbinieki būtu jāapmāca. Tās ir apkopotas 6. grafikā, pievienojot arī to, cik svarīgi ir nodot šīs zināšanas jauniešiem.

¹⁰ Mīts "saules paneļus nevar pārstrādāt" – 50 % Grieķijas jaunatnes darbinieku uzskatīja, ka tā ir taisnība, un tas liecina par nepietiekamām zināšanām. Latvijā tie bija 70,37 %.

¹¹ Lai noskaidrotu vidējo rezultātu par jauniešu apmācībai nepieciešamajām zināšanām, tika uzdots šāds jautājums: Vai tagad, kad jums ir iespēja pārskatīt dažādās zināšanas, kas jums ir par atjaunīgiem energoresursiem, jūs uzskatāt, ka jums ir nepieciešamās zināšanas un instrumenti, lai apmācītu jauniešus šajā jomā? Atbildes bija šādas: 0 nozīmē "Man nav nevienas no nepieciešamajām zināšanām un instrumentiem" un 10 nozīmē "Man ir visas nepieciešamās zināšanas un instrumenti".

Ekspertu norādītās zināšanas atspoguļo jaunatnes darbiniekiem svarīgo zināšanu daudzveidību, un tās var sagrupēt trīs galvenajās tēmās: informēt par enerģētikas pārejas nozīmi, veicināt izpratni par enerģijas pārejas sociālo ietekmi un mācīt, kā uzlabot energoefektivitāti.

6. attēls: Tēmas, kas jāiekļauj apmācībā par atjaunīgo enerģiju jaunatnes darbiniekiem, un to nozīme jauniešiem

INFORMĒT PAR ENERĢĒTIKAS PĀREJAS NOZĪMI	<ul style="list-style-type: none"> • Zinot atjaunīgās enerģijas definīciju, veidus un pamatjēdzienus, būs iespējams labāk izprast atjaunīgās enerģijas realitāti, ar enerģijas izšķērdēšanu saistītos riskus un nepieciešamību atteikties no tradicionālajiem enerģijas avotiem. • Nododot šīs zināšanas, jaunieši varēs apzināties problēmu, uzzināt par dažādām enerģijas iespējām un izstrādāt savus kritērijus.
INFORMĒT PAR ENERĢĒTIKAS PĀREJAS SOCIĀLO IETEKMI	<ul style="list-style-type: none"> • Informēšana par enerģijas pārejas sociālajiem ieguvumiem veicinās to, ka jaunieši apzinās tās nozīmi sociālā līmenī; piemēram, enerģijas avotu izvietošana lauku apvidos sniedz iespēju mazināt iedzīvotāju skaita samazināšanos laukos. • Katra atjaunīgās enerģijas veida plusi un mīnusi ļauj izprast nepieciešamību tos pielāgot teritorijai un ļaus jauniešiem izstrādāt labākus kritērijus, kad runa ir par atbalstu konkrētu enerģijas avotu ieviešanai. • Informētība par videi draudzīgām darba iespējām, kas rodas enerģijas pārejas rezultātā, varētu iedvesmot jauniešus turpināt profesionālo izaugsmi ilgtspējīgās nozarēs.
MĀCĪT, KĀ UZLABOT ENERĢOEFEKTIVITĀTI	<ul style="list-style-type: none"> • Zināšanas par enerģijas patēriņa ietekmi uz vidi (enerģijas pēdas nospiedums) veicinās jauniešu izpratni par enerģijas patēriņu un palīdzēs viņiem izdarīt apzinātākas izvēles. • Ieguvumu no energoefektīviem ieradumiem un ekonomisku ietaupījumiem sasaiste var vēl vairāk motivēt jauniešus censties mainīt savus patēriņa paradumus.

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

Saskaņā ar aptaujās apkopoto informāciju galvenās jaunatnes darbinieku zināšanu nepilnības ir ekspertu norādītajā otrajā un trešajā blokā.

85,35 % aptaujāto jaunatnes darbinieku ir ieinteresēti apmācībās par atjaunīgo enerģiju. Saskaņā ar intervijās iegūto informāciju jaunatnes darbinieki ir ieinteresēti pētāmajās tēmās galvenokārt tāpēc, ka tās ir aktuālas, un ne tikai tāpēc, lai tās nodotu jauniešiem, bet arī tāpēc, ka viņi uzskata, ka tās zināšanas ir aktuālas arī viņiem pašiem. Tēmas, kas viņus visvairāk interesē, sakrīt ar vairākām no ekspertu norādītajām galvenajām zināšanu jomām. Starp jaunatnes darbinieku norādītajām tēmām, par kurām viņus visvairāk interesētu apmācības, ir šādas:

- Zināšanas par **darba iespējām, kas saistītas ar enerģijas pāreju**, lai varētu labāk konsultēt jauniešus par viņu darba iespējām. Šo tika minējuši lielākā daļa jaunatnes darbinieku, un viņi uzskata, ka šāda informācija ir ļoti svarīga, lai virzītu viņus karjeras veidošanā un veicinātu ilgtspējīgas nākotnes attīstību.

- Zināšanas, kā **uzlabot savus energoefektivitātes paradumus**, lai veicinātu apzinīgāku un efektīvāku patēriņu jauniešu vidū.
- Padziļinātas zināšanas par **sociālajiem riskiem**, kas saistīti ar enerģijas pāreju, ļaus viņiem argumentēti veicināt jauniešu informētību, piemēram, par darbavietu samazināšanu tradicionālajās enerģētikas nozarēs un par jaunu darbavietu radišanu vai par lauku attīstības iespējām un cīņu pret depopulāciju.

Viņi norāda arī uz citiem transversāliem jautājumiem, piemēram:

- apgūt **prasmī nodot šīs zināšanas vienkāršā un praktiskā veidā**.

5.2.2. APRITES EKONOMIKA

No otras puses, aprites ekonomika (AE) jaunatnes darbiniekim ir mazāk pazīstama tēma nekā atjaunīgā enerģija. Šajā gadījumā mazāk nekā pusei aptaujāto jaunatnes darbinieku (46,89 %) termins “aprites ekonomika” ir zināmā mērā zināms, un tad seko tie, kuri to zina tikai nedaudz (35,16 %) ¹². Tikai 11,36 % uzskata, ka ir ļoti labi pazīstami ar šo terminu, un 6,59 % apgalvo, ka vispār to nezina. ¹³

Viņi arī pauž lielākas šaubas par termina definīciju, salīdzinot ar atjaunīgās enerģijas jomu, kur jaunatnes darbinieku, kas zināja definīciju, īpatsvars bija gandrīz 70 %, bet šoreiz tas ir 56,78 %. **Gandrīz katrs otrais jaunatnes darbinieks (43,22 %) nezina “aprites ekonomikas” definīciju.**

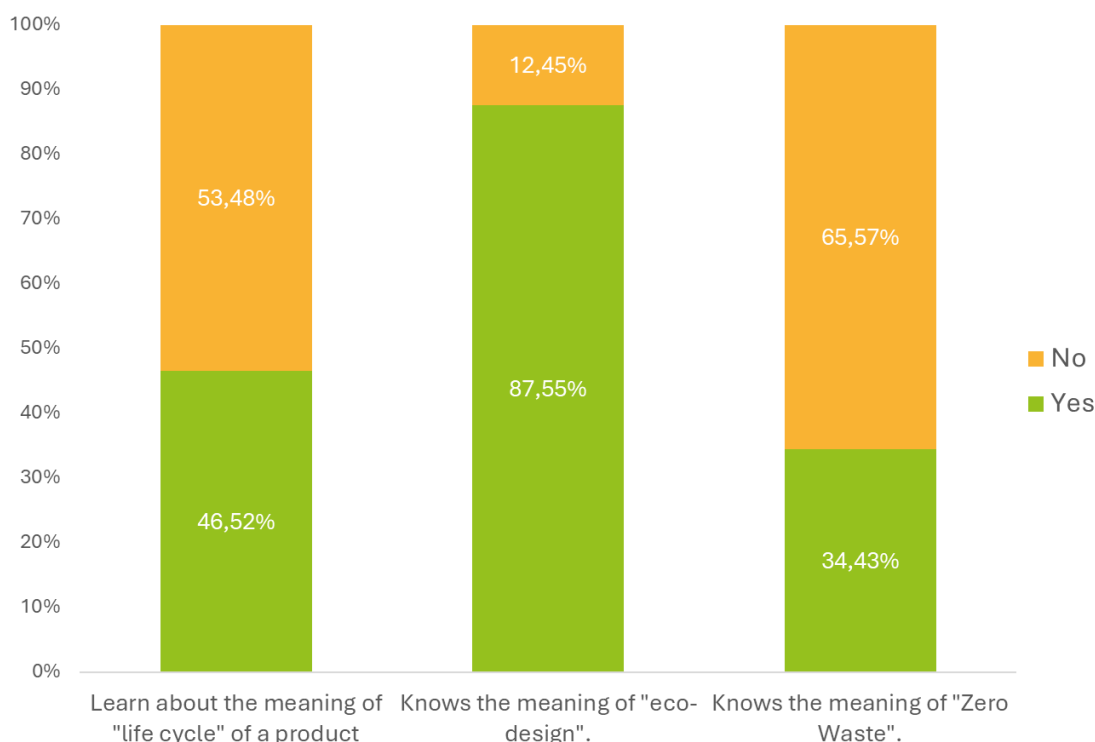
Aplūkojot viņu zināšanas par raksturīgākajām definīcijām šajā jomā, jānorāda, ka terminu “ekodizains” zina 87,55 % aptaujāto. **Savukārt tādus jēdzienus kā “produkta dzīves cikls” vai “nulles atkritumi” (Zero Waste) zina attiecīgi tikai 46,52 % un 34,43 %.**

---

¹² Lai noskaidrotu, vai respondenti ir pazīstami ar šo terminu, tika piedāvāti trīs atbilžu varianti ar dažādām termina definīcijām, no kurām tikai viena bija pareiza: aprites ekonomika ir modelis, kas ietekmē produktu ražošanas, patēriņa, atkārtotas izmantošanas un pārstrādes procesus, lai pēc iespējas paildzinātu to lietderīgās lietošanas laiku un samazinātu atkritumu rašanos. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta definīciju (2023a).

¹³ Vislabāk ar šo terminu ir pazīstami jaunatnes darbinieki no Itālijas (82,35 % no viņiem ir diezgan vai ļoti labi informēti par šo terminu), kam seko Spānija (60,71 %) un Grieķija (53,57 %). 64,81 % no Latvijas jaunatnes darbiniekiem vispār nezina šo terminu.

7. attēls: Jaunatnes darbinieku zināšanas par aprites ekonomikas jomas jēdzieniem

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

Tikai jaunatnes darbinieki Itālijā un Spānijā zināja terminu “produkta dzīves cikls” – attiecīgi 54,90 % un 64,29 %.

Kvantitatīvā informācija sakrīt ar to, kas atspoguļots intervijās, kurās lielākā daļa jaunatnes darbinieku norāda, ka viņiem ir ierobežotas zināšanas par aprites ekonomiku, jo īpaši norādot zināšanas par tās principiem, tās ieviešanas nozīmi un zināšanas par dažiem terminiem, no kuriem visbiežāk minētais ir ekodizains. Šādu informāciju sniedza dalībnieki no visām projekta dalībvalstīm. Tie, kuriem ir lielākas zināšanas par šo jautājumu, norāda, ka tas ir saistīts ar personīgo interesi par šo tematu, kas viņus ir pamudinājusi meklēt plašāku informāciju vai piedalīties konkrētos semināros par šo tematu. Šie dalībnieki ir no Itālijas, Spānijas un Latvijas.

Līdz ar to **lielākā daļa jaunatnes darbinieku (75,46 %) uzskata, ka aprites ekonomikas īstenošana globālā līmenī ir ļoti būtiska**, un pārējie uzskata, ka šis mērķis ir diezgan būtisks (20,88 %).

Tomēr, tāpat kā atjaunīgās enerģijas gadījumā, viņi neuzskata, ka viņiem ir zināšanas un instrumenti, lai apmācītu jauniešus, ar kuriem viņi strādā šajā jomā, un, vērtējot no 0 līdz 10, cik lielā mērā viņiem ir nepieciešamās zināšanas un instrumenti, viņi ieguva zemāku vidējo rādītāju: 4.70.

Šoreiz intervēto aprites ekonomikas ekspertu izvirzītie jautājumi koncentrējas uz trim jomām: aprites ekonomikas ieviešanas nozīmes skaidrošana, plašas zināšanas par šo jēdzienu un tā sniegto ieguvumu daudzveidību, kā arī zināšanas par ikdienas paradumu un lēmumu ietekmi. 8. attēlā apkopots, kā šādas zināšanas ir svarīgas, lai veicinātu jauniešu informētību.

8. attēls: Tēmas, kas jāiekļauj jaunatnes darbinieku apmācībā par aprites ekonomiku, un to nozīmīgums jauniešiem

INFORMĒŠANA PAR APRITES EKONOMIKAS IEVIEŠANAS NOZĪMI	<ul style="list-style-type: none"> • Darīt zināmu, ka pastāv dažādi ražošanas modeļi: lineārais un aprites, kā arī pirmā modeļa problēmas un otrā modeļa priekšrocības saistībā ar vidi, lai saprastu, ka steidzami jāpāriet uz aprites ekonomiku. • Jauniešiem ir jāapzinās faktori, kas atšķir aprites ekonomiku, un jāzina, kā tos atpazīt, lai spētu sniegt reālu ieguldījumu tās attīstībā.
PLAŠAS ZINĀŠANAS PAR ŠO TERMINU UN TĀ IEGUVUMU POTENCIĀLU	<ul style="list-style-type: none"> • Sniegt plašu izpratni par aprites ekonomiku un neaprobežoties tikai ar atkritumu pārstrādes procesu veicināšanu, lai viņi varētu gūt padziļinātu izpratni par to, kas ir saistīts ar pāreju uz aprites ekonomiku. • Vairot izpratni par dažādiem ekonomikas veidiem, kas saderīgi ar aprites ekonomiku, piemēram, sadarbības ekonomiku (kurā cilvēki maksimāli izmanto resursus, piemēram, aizdodot, koplietojot un izīrējot preces un pakalpojumus, kā arī pārdodot un pērkot) vai reģeneratīvo ekonomiku (kas apvieno aprites un sociālo ekonomiku, meklējot ciešāku saikni starp cilvēkiem un vidi). Iepazīšanās ar dažādiem ekonomikas pārveides veidiem var iedvesmot un motivēt jauniešus iesaistīties pārmaiņās un veicināt aprites ekonomikas attīstību. • Izpratne par to, kādas izmaiņas nodarbinātībā ir saistītas ar pāreju uz aprites ekonomiku, lai veicinātu jauniešu interesi par šīm nozarēm un palielinātu un veicinātu aprites ekonomikas attīstību.
IKDIENAS PARADUMU UN LĒMUMU IETEKMES APZINĀŠANĀS UN NOVĒRTĒŠANA	<ul style="list-style-type: none"> • Apzinoties dažādu patēriņa paradumu ietekmi (ekoloģiskā pēda), uzlabojas cilvēku informētība. Ja jaunieši padziļināti nepārdomās patēriņa paradumus pašreizējā ekonomikas sistēmā, viņiem nebūs patiesas intereses radikāli mainīt savus patēriņa paradumus, lai tie kļūtu ilgtspējīgi un ekoloģiski saderīgi. • Izpratne par to, ka ikdienā patērēto produktu izvēle ietekmē vidi, un jauniešiem būtu jāatbalsta tādi produkti, kas atspoguļo lielāku apņemšanos ievērot ilgtspēju.

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

Šajā gadījumā profesionālo profilu zināšanu trūkumi ir trīs ekspertu norādītajās zināšanu jomās.

To **jaunatnes darbinieku īpatsvars, kuri ir ieinteresēti mācībās par aprites ekonomiku**, ir nedaudz lielāks nekā atjaunīgās enerģijas jomā, sasniedzot **89,74 %**. Ņemot vērā aptaujāto jaunatnes darbinieku nepietiekamās zināšanas, lielākā daļa no viņiem ir izrādījuši interesi par mācībām šajā jomā. Tāpat **viņi uzskata, ka tās ir zināšanas, kas ir svarīgas jauniešu nākotnei un sabiedrībai kopumā**. Starp galvenajām apmācību tēmām, par kurām viņi ir izrādījuši interesi, ir:

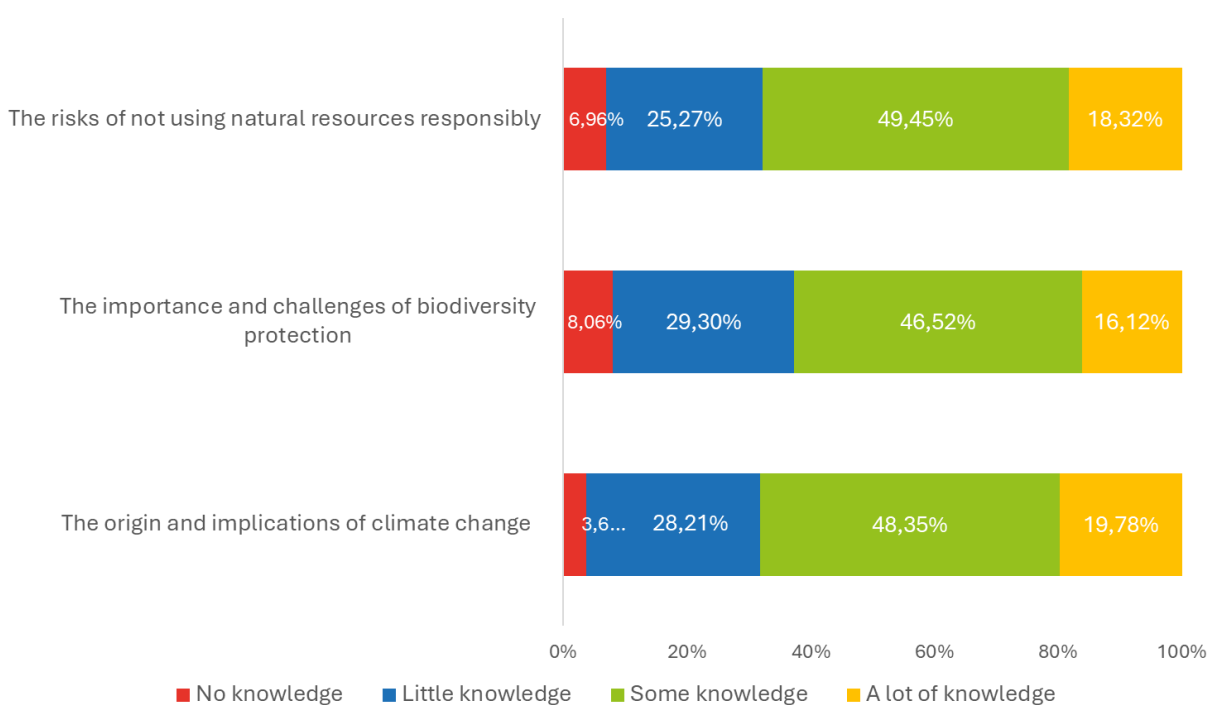
- **jaunās darba iespējas aprites ekonomikas jomā**, lai veicinātu jauniešu karjeras attīstību, kas ir saderīga ar ilgtspējīgu aprites modeli;
- **uzzināt vairāk par aprites ekonomikas ekoloģiskajiem un sociālajiem ieguvumiem**, lai iedvesmotu jauniešus un veicinātu viņu sadarbību pārmaiņu jomā;
- **iegūt vairāk zināšanu par produktu patēriņa uzlabošanas stratēģijām** (kritēriji un elementi, kas jāņem vērā, patērējot produktus), pamatzināšanas par **remontu vai uzzināt, kā samazināt atkritumu rašanos**. Jaunatnes darbinieki apgalvo, ka šīs zināšanas viņiem ir nepieciešamas jau iepriekš, lai varētu sniegt padomus un izplatīt šīs zināšanas jauniešu vidū.

5.2.3. VIDES ILGTSPĒJA

Attiecībā uz dažādiem vides ilgtspējas jautājumiem mēs konstatējām, ka lielākajai daļai jaunatnes darbinieku ir zināmas vai lielas zināšanas par šiem jautājumiem. 19,78 % uzskata, ka viņi zina daudz par klimata pārmaiņu izcelsmi un sekām; 18,32 % – par riskiem, ko rada dabas resursu bezatbildīga izmantošana; un 16,12 % – par bioloģiskās daudzveidības aizsardzības nozīmi un saistītajiem izaicinājumiem.

9. attēls: Jaunatnes darbinieku zināšanu līmenis par jautājumiem, kas saistīti ar vides ilgtspēju

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

Šajā gadījumā Latvijas jaunatnes darbinieki norāda, ka viņiem ir mazāk zināšanu par visām tēmām, no 68,52 % līdz 74,07 % par šiem jautājumiem zina maz vai neko. Turpretī jaunatnes darbiniekiem no Grieķijas, Itālijas un Spānijas pārsvarā ir zināšanas vai ir daudz zināšanu, īpaši Itālijā, kur visas šīs tēmas pārzina vismaz 84,31 %.

Līdzīgi arī intervijas ar jaunatnes darbiniekiem atspoguļo, cik dažādas ir zināšanas par šo jautājumu; no vienas puses, respondenti ziņo, ka viņiem ir ļoti vispārīgas zināšanas par klimata pārmaiņu izcelsmi vai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas grūtībām, jo īpaši tie, kas ir no Spānijas un Latvijas. Šajā sakarā kā galvenais jaunatnes darbinieku zināšanu avots vairākkārt minēti arī plašsaziņas līdzekļi (īpaši jaunatnes darbinieku no Spānijas). No

otras puses, **tie respondenti, kuri apgalvo, ka zina vairāk par šo tēmu, norāda, ka viņi zina, kādi riski ir saistīti ar dabas resursu bezatbildīgu izmantošanu, kādas ir pārmērīga patēriņa, mežu izciršanas vai piesārņojuma sekas.** Šoreiz par šo jautājumu vislabāk informēti bija respondenti no Grieķijas un Itālijas.

Salīdzinot ar iepriekšējām tēmām (atjaunīgā enerģija un aprites ekonomika), aptaujātie jaunatnes darbinieki uzskata, ka viņiem **ir nepieciešamās zināšanas un instrumenti, lai apmācītu jauniešus, ar kuriem viņi strādā šajā jomā, skalā no 0 līdz 10 ballēm iegūstot vidēji 5,26 balles.** Neraugoties uz to, **89,74 % ir ieinteresēti papildināt savas zināšanas šajā jomā.**

Jaunatnes darbinieki ir ieinteresēti mācīties šajās jomās divu iemeslu dēļ.

- Pirmais iemesls ir **rast atbildes uz jautājumiem par klimata pārmaiņu izcelsmi un sekām, bioloģiskās daudzveidības aizsardzības grūtībām un riskiem, kas saistīti ar rūpēm par dabas resursiem.**
- Otrais iemesls ir **mazināt jauniešu ekotrauksmi¹⁴** un iedvesmot viņus aktīvi iesaistīties rūpēs par vidi.

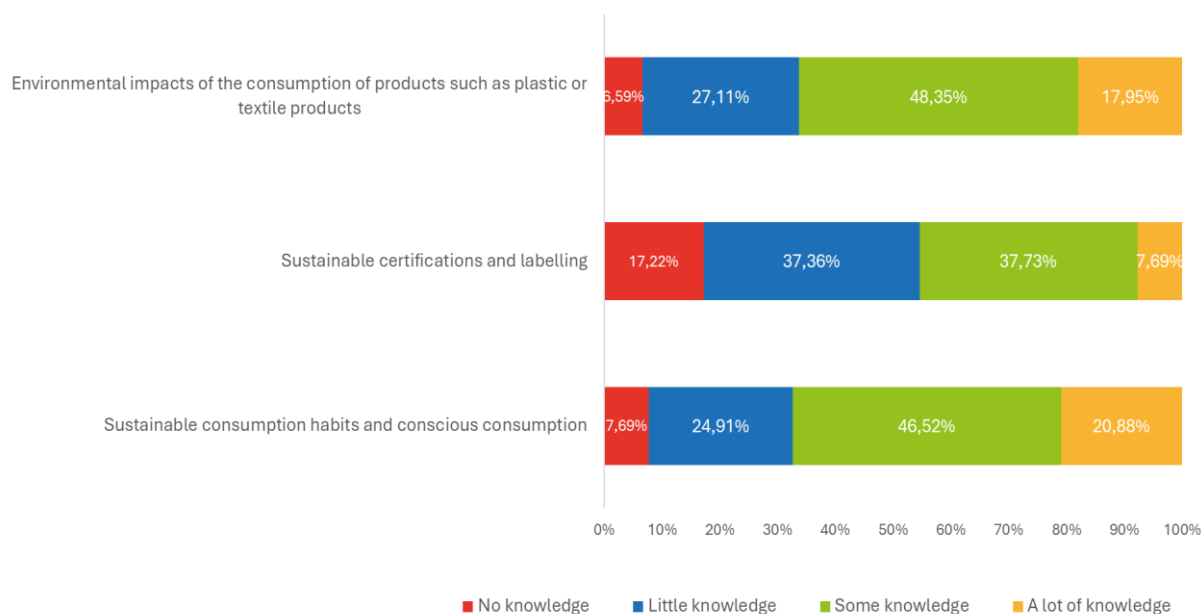

¹⁴ “Ekotrauksme” attiecas uz bailēm no klimata pārmaiņu izraisītajām sekām videi, tostarp bailēm no vides sabrukuma un tā sekām sabiedrības līmenī (Reátegui Lozano, 2022).

5.2.4. ILGTSPĒJĪGS PATĒRIŅŠ

Attiecībā uz ilgtspējīgu patēriņu mēs konstatējam, ka aptaujātajiem jaunatnes darbiniekiem ir vairāk zināšanu par tādu produktu kā plastmasas vai tekstilizstrādājumu patēriņa ietekmi uz vidi (48,35 % ir zināmas zināšanas) un ilgtspējīga patēriņa paradumiem un apzinātu patēriņu (46,52 %). Savukārt par **jautājumiem, kas saistīti ar sertifikāciju un ilgtspējīgu marķēšanu, ir mazāk zināšanu** (17,22 % nav zināšanu un 37,36 % ir nelielas zināšanas šajā jomā).

10. attēls: Jaunatnes darbinieku zināšanu līmenis par jautājumiem, kas saistīti ar ilgtspējīgu patēriņu

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

Arī šajā gadījumā Latvijas jaunatnes darbinieki norāda, ka viņiem ir mazāk zināšanu par visiem ilgtspējīga patēriņa jomā izvirzītajiem jautājumiem (visos jautājumos 58,52 % līdz 75,93 % jaunatnes darbinieku ir mazas zināšanas vai to nav). Līdzīgi arī Spānijā 59,82 % jaunatnes darbinieku ir mazas zināšanas vai nav nekādu zināšanu par ilgtspējīgu sertifikāciju un jo īpaši par marķēšanu.

Līdzīgi kā vides ilgtspējas tēma, arī ilgtspējīgs patēriņš ir tēma, par kuru aptaujātie jaunatnes darbinieku profili ir pārliecinātāki un ir ieguvuši **vidēji 5,11 balles skalā no 1 līdz 10, novērtējot, vai viņiem ir nepieciešamās zināšanas un instrumenti, lai apmācītu jauniešus, ar kuriem viņi strādā** šajā jomā. Taču līdzīgi kā citās vides jomās, lielākā daļa (**93,04 %**) ir ieinteresēti papildināt savas zināšanas.

Tāpat lielākā daļa aptaujāto jaunatnes darbinieku norādīja, ka, lai gan viņi ir informēti par tādiem jautājumiem kā, piemēram, plastmasas izstrādājumu ietekme uz vidi vai nepieciešamība pieņemt ilgtspējīgus patēriņa paradumus, ir nepieciešams paplašināt viņu zināšanas šajā jomā. Turpmāk uzskaitītas dažas no tēmām, kas viņus īpaši interesē.

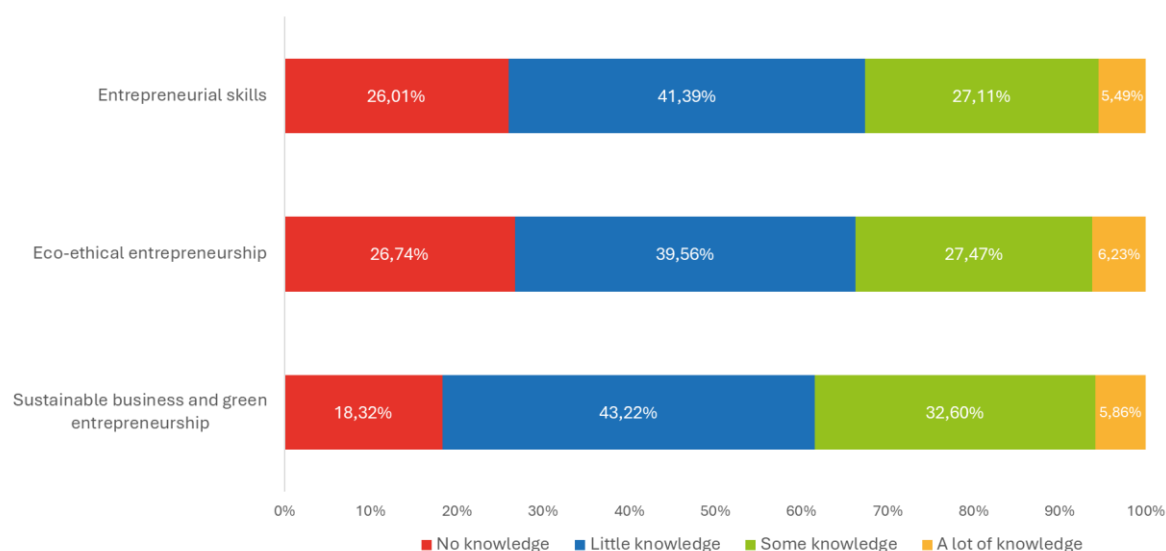
- Tā kā viņu zināšanas par šo tēmu ir ierobežotas, viņi vēlētos uzzināt vairāk par **marķējumu un ilgtspējīgu sertifikāciju**.
- Zināšanas par **sociālajām sekām**, kas saistītas ar **noteiktu produktu ražošanas sociālo ietekmi**, lai spētu formulēt savus argumentus ar mērķi veicināt lielāku ētisko kultūru jauniešu kā patērētāju vidū.
- Viņi vēlas paplašināt savas zināšanas par **piesārņojuma datiem un statistiku, lai varētu sekot līdzi** šo jautājumu attīstībai.

5.2.5. ILGTSPĒJĪGA UZŅĒMĒJDARBĪBA

Ar ilgtspējīgu uzņēmējdarbību saistītā zināšanu joma ir bijusi visnezināmākā jaunatnes darbinieku vidū. Aptaujas rezultāti liecina par nepietiekamām zināšanām par vairākām šīs zināšanu jomas tēmām. Aplūkojot tos, kuriem nav zināšanu vai tās ir nelielas, **redzams, ka vismazākās zināšanas zaļās uzņēmējdarbības jomā ir šādas: uzņēmējdarbības kompetences (ar 67,40 %), ekoloģija un ētika (66,30 %) un ilgtspējīga uzņēmējdarbība un zaļā uzņēmējdarbība (61,54 %).**

11. attēls: Jaunatnes darbinieku zināšanu līmenis par jautājumiem, kas saistīti ar ilgtspējīgu uzņēmējdarbību

Piezīme. Partnerorganizāciju izstrādāts.

Īpaši labas zināšanas par ilgtspējīgu biznesu un zaļo uzņēmējdarbību kopā ar uzņēmējdarbības kompetencēm ir Grieķijas jaunatnes darbiniekiem (58,93 % un 51,79 % par šiem jautājumiem zina mazliet vai daudz). Tomēr attiecībā uz zināšanām par ekoloģiju un ētiku uzņēmējdarbībā visās valstīs dominē jaunatnes darbinieki, kuri par šiem jautājumiem zina maz vai nezina neko.¹⁵

Šajā gadījumā galvenā intervijās atspoguļotā informācija ir tāda, ka jauniešu profesiju pārstāvji uzskata, ka viņiem nav daudz informācijas par ilgtspējīgu uzņēmējdarbību (attiecas uz visām valstīm). Tie, kuri apgalvoja, ka viņiem ir vairāk zināšanu, minēja, ka **zina**

¹⁵ To jaunatnes darbinieku īpatsvars Grieķijā, kuri par ekoloģiju un ētiku zina maz vai nezina neko, ir 51,79 %, Itālijā – 58,82 %, Latvijā – 66,67 % un Spānijā – 76,79 %.

korporatīvo sociālo atbildību (KSA) kā rīku, kas izmantojams, lai pārbaudītu uzņēmuma darbību vides jomā, vai to, cik svarīgi ir, lai ilgtspējīga uzņēmējdarbība ietu roku rokā ar pozitīvu sociālo ietekmi (šie respondenti dzīvo Spānijā un Grieķijā).

Aptaujas rezultāti liecina, ka šī ir joma, kurā **jaunatnes darbinieki ieguva viszemāko vidējo vērtējumu – 3,99 (lūgti novērtēt, vai viņiem ir zināšanas un instrumenti, lai apmācītu šajā jautājumā). Attiecīgi to jaunatnes darbinieku īpatsvars, kuri bija ieinteresēti apmācībā par šo tematu, sasniedza 84,98 %.**

Intervijās iegūtā informācija atspoguļo plašu jaunatnes darbinieku interesi par apmācību šajos jautājumos, kas norāda arī uz to, ka tā nākotnē varētu būt svarīga jauniešiem. Bija arī daļa respondentu, kuri nezina, kā viņi varētu izmantot apmācības par šo jautājumu, lai palielinātu jauniešu, ar kuriem viņi strādā, informētību. Tieši tāpēc, ka informācija par šo tematu ir nepietiekama, viņi norāda uz nedaudzām tēmām, par kurām viņi vēlētos paplašināt savas zināšanas:

- **uzzināt par ilgtspējīgas uzņēmējdarbības iniciatīvām savā valstī** vai tuvākajā teritorijā, lai varētu stāstīt par reāliem un iedvesmojošiem veiksmes stāstiem. Turklāt, lai varētu piedāvāt vēl kādu alternatīvu, kad runa ir par jauniešu orientēšanu darba tirgū;
- iemācīties **atšķirt, kad uzņēmums ievieš patiesi ilgtspējīgu praksi, nevis “zaļmaldināšanu”**, t. i., praksi, kas cenšas panākt, ka uzņēmums sabiedrības acīs ir videi draudzīgs un norāda uz šķietamu labumu videi, bet šāda prakse būtībā ir pārspīlēta, lai izvairītos no tā, ka sabiedrība apšaubā viņu praksi vai nepieņem uzņēmumu (Hallama et al, 2011).

6. GRŪTĪBAS JAUNATNES DARBINIEKU APMĀCĪBĀ

Ir četri galvenie elementi, kas var ierobežot jaunatnes darbinieku dalību vides apmācībās par šīm tēmām: zināšanas par apmācību programmu esamību, laika un ekonomisko resursu pieejamība, kā arī motivācijas samazināšanās ilgtermiņā.

- Aptaujas rezultāti liecina, ka 39,19 % aptaujāto nezina par viņu teritorijā pieejamajiem bezmaksas apmācību piedāvājumiem. To apgalvoja daži no aptaujātajiem, argumentējot, ka viņiem ir grūti atrisināt ekonomisko jautājumu.
- **Aptuveni 4 no 10 jaunatnes darbiniekiem nav laika mācībām (40,29 %).** Laika trūkums tika minēts kā galvenais ierobežojums, ko aptaujātie minēja kā iemeslu, kāpēc viņi nepiedalās mācībās ārpus sava darba laika.
- **57,14 % nav finanšu līdzekļu, lai varētu maksāt par mācībām, ja tās nav bezmaksas.** Tā norādīja aptaujātie jaunatnes darbinieki.
- Atjaunīgās enerģijas un aprites ekonomikas eksperti intervijās norādīja, ka šo tematu sarežģītība un jautājumu daudzveidība katrā vides tēmā prasa ilgstošus mācību kursus, tāpēc ir nepieciešams, lai jaunatnes darbinieki, kas piedalās šādos mācībuursos, saglabātu interesi visā mācību laikā. Šā iemesla dēļ iepriekšējas zināšanas par šo tematu palīdz mācību kursu saturam būt pieejamākam; 81,68 % aptaujāto uzskata, ka viņiem ir minimālas zināšanas par jautājumiem, kas saistīti ar vidi.

7. SECINĀJUMI

Pētījuma galvenais secinājums ir tāds, ka jaunatnes darbinieki ir ļoti ieinteresēti paplašināt savas zināšanas par vides jautājumiem.

Lai gan vairāk nekā puse aptaujāto jaunatnes darbinieku (59,34 %) norādīja, ka jaunieši apzinās, cik svarīgi ir rūpēties par vidi un tās saglabāšanu, vairāk nekā 90 % uzskata, ka ir nepieciešams apmācīt jauniešus tādās jomās kā atjaunīgā enerģija, aprites ekonomika, vides ilgtspēja, ilgtspējīgs patēriņš un uzņēmējdarbība.

Tomēr jaunatnes darbinieki **neuzskata, ka viņiem ir nepieciešamās zināšanas un instrumenti, lai apmācītu jauniešus 3 no 5 aplūkotajām vides tēmām (ar vidējo vērtējumu zem 5):** atjaunīgā enerģija, aprites ekonomika un ilgtspējīga uzņēmējdarbība. Tikai vides ilgtspējas un ilgtspējīga patēriņa jomās viņi uzskata, ka ir spējīgāki (ar vidējo rādītāju virs 5).

Katrā no pētītajām vides tēmām ir konstatētas dažādas zināšanu nepilnības:

- **Atjaunīgās enerģijas** jomā zināšanu trūkums vērojams atjaunīgās enerģijas pamataspektos (piemēram, to definīcijās, tipoloģijās, enerģijas veidu priekšrocībās un trūkumos). Šādas pamatzināšanas ir jāatjaunina, kā arī **tās jāpadziļina specializētās tēmās (piemēram, jāzina, kāda ir enerģētikas pārejas sociālā ietekme, un jāmāca, kā panākt energoefektivitāti)**. Šī tēma ir īpaši sveša Latvijas jaunatnes darbiniekiem.
- **Aprites ekonomikas** gadījumā ir lielāka nepieciešamība pēc jaunatnes darbinieku apmācībām, sākot no pamatzināšanām par termina definīciju, līdz tā ieviešanas nozīmei, galvenajiem jēdzieniem (jo īpaši tādiem kā “aprites cikls” vai “zero waste”) un galvenajām grūtībām, lai to sasniegtu. Tādējādi varētu risināt galvenās ekspertu identificētās problēmas, piemēram, **skaidrot aprites ekonomikas ieviešanas nozīmi, pārzināt jēdzienu un tā sniegto ieguvumu daudzveidību, kā arī uzzināt par ikdienas paradumu un lēmumu ietekmi**. Šī apmācības nepieciešamība tika identificēta visās valstīs.

- Attiecībā uz vides ilgtspēju, ņemot vērā zināšanas par šo tematu, zināšanu trūkums ir tādās specifiskās īpatnībās kā spēja atrisināt šaubas par klimata pārmaiņu izcelsmi un sekām, grūtības aizsargāt bioloģisko daudzveidību vai risks, kas saistīts ar rūpēm par dabas resursiem. Latvijas jaunatnes darbiniekiem par šo jautājumu ir nepieciešama īpaša apmācība.
- **Galvenais trūkums, kas konstatēts ilgtspējīga patēriņa jomā, ir saistīts ar zināšanu trūkumu par ilgtspējīgu sertifikāciju un marķēšanu**, lai gan aptaujātie ir arī izrādījuši interesi padziļināti iepazīties ar sociālo ietekmi, kas saistīta ar noteiktu produktu ietekmi uz vidi. Šī apmācības nepieciešamība ir īpaši izteikta jaunatnes darbiniekiem no Spānijas un Latvijas.
- **Ilgtspējīgas uzņēmējdarbības** gadījumā ir nepieciešama visaptveroša pieeja visām tēmām: uzņēmējdarbības prasmes, ekoloģija un ētika, ilgtspējīga uzņēmējdarbība un zaļā uzņēmējdarbība. Šī mācību nepieciešamība ir aktuāla visās analizētajās valstīs.

Vairāk nekā 80 % jaunatnes darbinieku ir izrādījuši interesi turpināt mācības visās vides jomās, jo īpaši tāpēc, ka viņi ir atbildīgi kā profesionāļi un ir apņēmušies rūpēties par to jauniešu nākotni, ar kuriem viņi strādā, kā tas tika atspoguļots intervijās. **Galvenie ierobežojumi, kas var kavēt viņu apmācību, ir saistīti ar zināšanu trūkumu par apmācību programmām, laika un resursu pieejamību vai spēju saglabāt interesi** par šo tēmu ilgtermiņā.

8. IETEIKUMI, KĀ IZSTRĀDĀT MĀCĪBU MATERIĀLU JAUNATNES DARBINIEKIEM PAR IZPRATNES VEIDOŠANU VIDES JOMĀ

Pateicoties informācijai, kas iegūta intervijās gan ar jaunatnes darbiniekiem, gan ekspertiem, turpmāk ir sniegti galvenie ieteikumi, lai izstrādātu apmācību programmu, kas paredzēta jaunatnes darbiniekiem vides jautājumos.

Par apmācību tēmu:

- Ņemot vērā to, ka jaunatnes darbiniekiem var būt dažādi zināšanu līmeņi, **ir nepieciešams, lai apmācības būtu pielāgojamas dažādiem zināšanu līmeņiem par šo tematu**. Tāpēc ekspertu profilos ir ierosināts formulēt divu veidu apmācības – vienas ar pamatzināšanām (jēdzienu definīcijas un priekšmeta būtiskums) un otras ar padziļinātākām zināšanām (ar vairāk tehniskām zināšanām vai padziļinātākām zināšanām par katra priekšmeta īpatnībām). Šādā veidā būtu iespējams pielāgot apmācības dažādiem profiliem atbilstoši to vajadzībām.
- Gan eksperti, gan jaunatnes darbinieki norādīja, ka ir svarīgi apgūt ne tikai tehniskās pamatprasmes (piemēram, aprēķināt ekoloģisko vai enerģētisko pēdu), bet arī transversālās komunikācijas prasmes, un attīstīt spēju vienkāršā veidā nodot šīs zināšanas. Tāpēc jaunatnes darbinieku **apmācībā ieteicams iekļaut ne tikai ar vides jautājumiem saistītas zināšanas, bet arī pasniedzēju un komunikatoru prasmju apguvi**.

Par apmācībās izmantojamo metodoloģiju:

- Gan eksperti, gan jaunatnes darbinieki ir norādījuši, ka ir lietderīgi, ja ir praktiski gadījumi (ja iespējams, pielāgoti konkrētajai teritorijai), kas ļauj pamatot teorētiskās zināšanas. Šajā sakarā **tieks ieteikts mācībuursos iekļaut vairāk praktisku nekā teorētisku metodoloģiju**, lai veicinātu šo zināšanu izpratni.
- Saskaņā ar ekspertu profiliem ir ieteicams **vienkāršot jēdzienus, lai atvieglotu to izpratni un nodošanu**; šim nolūkam apmācībās ieteicams izmantot audiovizuālus palīgmateriālus.
- Ieteicams **nodrošināt resursus un tehnoloģiskās platformas konsultācijām**, lai jaunatnes darbinieki varētu sekot līdzi dažādiem vides jautājumiem. Šis ieteikums ir vērsts uz to, lai jaunatnes darbinieki šajos jautājumos būtu autonomi un varētu sekot līdzi to attīstībai, un šī vajadzība ir skaidri izteikta ekspertu profilos.

- Jaunatnes darbinieki un eksperti ir uzsvēruši, ka ir svarīgi, lai mācības nodrošinātu eksperti, kas sniegtu izsmeļošas zināšanas un spētu kļūdēt visas iespējamās šaubas.
- Saskaņā ar ekspertu un jaunatnes darbinieku apkopoto informāciju ir ieteicams, lai šāda veida apmācībās izmantotās mācību metodes būtu dinamiskas, interaktīvas un līdzdalību veicinošas, kas ļauj apmainīties ar pieredzi un sadarboties. Dalīšanās ikdienas pieredzē un reālos stāstos palīdz nostiprināt zināšanas, un, ņemot vērā šāda veida zināšanu praktisko dabu saistībā ar vides aprūpi, šāda dinamika ir īpaši noderīga.

Par apmācību formalitātēm:

- Ieteicams, lai mācības notiktu hibrīdā veidā – tiešsaistē, lai mācību grafiks būtu elastīgs un lai nodrošinātu piekļuvi specializētiem resursiem, kā arī klātienē, lai varētu strādāt kopā.
- Ņemot vērā jaunatnes darbinieku laika trūkumu, viņi šādām apmācībām iesaka **izmantot vasaras sezonu**.
- Saskaņā ar ekspertu profilos sniegto informāciju, ņemot vērā vides tēmu apjomīgumu, ir ieteicamas divu mēnešu ilgas apmācības ar vienu vai vairākām nodarbībām nedēļā. Tomēr šo apmācību ilgumu var saīsināt, ja tiek palielināts stundu skaits nedēļā.
- Visbeidzot, ņemot vērā jaunatnes darbinieku paustās vajadzības, mēs iesakām piedāvāt šīs apmācības bez maksas un ar sertifikācijas iespējām.

9. BIBLIOGRĀFIJA

- Carretero García, A. (2022). Circular Economy versus Linear Economy. Regulatory Proposals in Spain and France concerning the use of packaging and consumer information on environmental qualities of products. *Revista CESCO de Derecho de Consumo*, 42. doi.org/10.18239/RCDC_2022.42.3064
- EESK (2023). *The role of young people in the ecological transition*. Exploratory opinion requested by the Swedish Presidency. European Economic and Social Committee. <https://www.ccoo.es/7a876f0569501508c879ceb5b2acab3400001.pdf>
- Eiropas Komisija (2019). The European Green Deal. European Commission. European Commission, 2001. Green Paper on Integrated Product Policy. Commission of the European Communities.. [Microsoft Word - es68.doc \(europa.eu\)](#)
- Eiropas Komisija (2020). *New Action Plan for the circular economy for a cleaner and more competitive Europe*. European Commission, Brussels. https://www.miteco.gob.es/content/dam/miteco/es/calidad-y-evaluacion-ambiental/temas/economia-circular/nuevoplandeaccionparalaeconomiacircular_tcm30-527275.pdf
- Eiropas Komisija (2020b). *Europe 2020: the European Union strategy for growth and jobs*. European Commission, Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/ES/legal-content/summary/europe-2020-the-european-union-strategy-for-growth-and-employment.html>
- Eiropas Komisija (2022). COUNCIL RECOMMENDATION on learning for environmental sustainability. European Commission, Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0011&from=EN>
- González-Anleo, J. M. (2012). Youth, environment and sustainable growth. *Education and the Future*, 26, 87-103.
- Hallama, M., Montlló Ribo, M., Rofas Tudela, S., & Ciutat Vendrell, G. (2011). The greenwashing phenomenon and its impact on consumers methodological proposal for its evaluation. *Aposta. Revista de Ciencias Sociales*, (50), 1-38.
- Martínez Castillo, R. (2010). The importance of environmental education in the face of current problems. *Revista Electrónica Educare*, XIV (1), 97-111. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=194114419010>
- ANO (2015a). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations General Assembly, New York, United States.

- ANO (2015b). Paris Agreement of the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). United Nations (UN)
- Eiropas Parlaments (2023a). *Circular economy: definition, importance and benefits*. Topics, European Parliament.
<https://www.europarl.europa.eu/topics/es/article/20151201STO05603/economia-circular-definicion-importancia-y-beneficios#:~:text=La%20econom%C3%ADa%20circular%20es%20un,de%20los%20productos%20se%20extiende>.
- Eiropas Parlaments (2023b). *Eco-design standards to ensure sustainable products in the EU*. Topics, European Parliament. [Normas de diseo ecolgico para garantizar los productos sostenibles en la UE | Temas | Parlamento Europeo \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/temas/tema/normas-de-dise%C3%B1o-ecol%C3%B3gico-para-garantizar-los-productos-sostenibles-en-la-ue)
- Eiropas Parlaments (2024). *Renewable energy*. Thematic factsheets on the EU. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/es/document/04A_FT\(2017\)N54595](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/es/document/04A_FT(2017)N54595)
- ANO Vides programma (2008). *Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable, Low Carbon World*. United Nations Environment Programme. <https://bit.ly/3oO04lq>
- Reátegui Lozano, R. (2022). Eco-anxiety and the climate crisis. *Universidad Nacional Mayor de San Marcos*, 7 (1). <http://portal.amelica.org/ameli/journal/212/2123818001/>
- UNFCCC (2013). *United Nations Joint Framework Initiative on Children, Youth and Climate Change*. United Nations Framework Convention on Climate Change. https://www.uncclearn.org/wp-content/uploads/library/unfccc287_spn_0.pdf
- Zero Waste Europe (2020). *Zero Waste Action Plan. Transforming the circular economy vision into a reality for Europe*. Zero Waste Cities, Brussels. [Masterplan_Castellano_2020_07_07_zwe_zero_waste_cities.pdf \(zerowastecities.eu\)](https://www.zerowastecities.eu/masterplan-castellano-2020-07-07-zwe-zero-waste-cities.pdf)